

Lawbooks

Stappenplannen Inleiding Privaatrecht 1
2021/2022

Voorwoord

Beste student(e),

Dit boekje bevat een aantal overzichtelijke stappenplannen voor het vak Inleiding Privaatrecht I: Verbintenissenrecht. Veel leerstukken binnen het privaatrecht kunnen eenvoudig uitgelegd worden door middel van een stappenplan. Onze stappenplannen bevatten de vereisten die je op je tentamen af moet gaan om in aanmerking te komen voor de volle punten.

Bestudeer deze stappenplannen nadat je de stof goed begrijpt! Als je de theorie en de achtergrond van de voorgeschreven leerstukken overslaat, zullen sommige punten onduidelijk voor je zijn. Het volstaat dus niet om alleen deze stappenplannen door te nemen. Voor de optimale voorbereiding raden wij je aan om ook gebruik te maken van de Lawbooks samenvattingen en het oefenpakket.

Lawbooks wenst je veel succes tijdens het lezen en een prettig cursusverloop.

Met vriendelijke groet,

Team Lawbooks

Inhoudsopgave

Week 1

Inleiding

Blz. 6

Week 2

Overeenkomst

Blz. 9

Week 3

Nietigheid & Vernietigbaarheid

Blz. 14

Week 4

Nakoming

Blz. 18

Week 5

Verbintenissen uit andere bronnen

Blz. 22

Week 6

De onrechtmatige daad

Blz. 29

Week 7

Groepsaansprakelijkheid (en meer)

Blz. 32

Week 8

Schade & Causaal verband

Blz. 38

Lawbooks®

Lawbooks schrijft al 9 jaar lang de **beste samenvattingen** voor de universitaire rechtenstudie. Inmiddels is Lawbooks actief op zes faculteiten en hiermee is de Lawbooks samenvatting relatief gezien de **best verkochte samenvatting van Nederland**.

Je beste studievriend.

Sluit een abonnement af!

Nu maar €99,- voor de rest van het jaar!

Alles wat je nodig hebt

Literatuursamenvattingen, arrestanalyses, stappenplannen, tips & tricks van ouderejaars en handige oefenvragen.

Gratis thuis opgestuurd

Alle Lawbooks die je dit jaar nodig hebt worden elk blok zodra ze beschikbaar zijn gratis naar je opgestuurd.

Géén automatische verlenging

Het abonnement stopt op 31 juli 2022 en wordt niet automatisch verlengd. Je zit nergens aan vast!

Alles op papier

Strepen, markeren, arceren. Je krijgt alle Lawbooks als handige booklet gedrukt op papier dat goedgekeurd is door het FSC.

De voordeligste keuze

Het Lawbooks abonnement is zonder twijfel de voordeligste keuze voor de beste gedrukte samenvattingen.

Gratis uitwerkingen

Bij aanschaf van een samenvatting krijg je gratis digitaal toegang tot de nagekeken antwoorden van de werkgroepvragen.

Week 1

Inleiding

Introductie

Deze week maak je voor het eerst kennis met het privaatrecht. Voor deze week zijn er geen concrete stappenplannen. Je moet vooral veel theorie bestuderen en leren. Zie hiervoor de Lawbooks samenvatting. Niettemin zijn er een paar (belangrijke) termen die extra aandacht verdienen, omdat ze de basis vormen van (de komende weken van) dit vak. Deze worden hieronder in het kort genoemd.

Het rechtsgebied: plaats & doel

Het vermogensrecht (onderdeel van het privaatrecht) valt uiteen in:

- Het **goederenrecht**: dit rechtsgebied ziet op de relatie tussen een persoon en een goed; en
- Het **verbintenissenrecht**: dit rechtsgebied ziet op de relatie tussen twee personen.

Het woord 'recht' heeft in de Nederlandse taal echter twee betekenissen:

- Het **objectief recht**: De verschillende rechtsgebieden die er bestaan. Dus het geheel van regels die betrekking hebben op bijvoorbeeld verbintenissenrechten; en
- Het **subjectief recht**: Dit is een aan iemand toekomende bevoegdheid. Hierbij kunnen we een onderscheid maken tussen:
 - **Absolute rechten**: Deze rechten gelden tegenover iedereen.
 - **Relatieve rechten**: Deze rechten gelden slechts tegen een specifiek persoon.

Tip van Lawbooks Bij dit vak focussen we op het verbintenissenrecht. Dit rechtsgebied gaat voornamelijk over relatieve rechten. Het goederenrecht (blok 3) gaat over absolute rechten.

Verbintenissen: wat zijn ze?

Een **verbintenis** is een vermogensrechtelijke verhouding tussen twee partijen krachtens welke de één (de schuldeiser) is gerechtigd tot een gedraging die de ander (de schuldenaar) verplicht is ten opzichte van hem te verrichten. Uit deze definitie blijkt dat een verbintenis twee kenmerken heeft:

1. Het gaat om een **verplichting**; en
2. De onderlinge band moet **vermogensrechtelijk van aard** zijn.

Het recht van de schuldeiser tegenover de schuldenaar op het verrichten van de prestatie heet **vorderingsrecht** (actieve kant); de daartoe staande rechtsplicht van de schuldenaar tot het verrichten van die prestatie heet **schuld** (passieve kant). Het vorderingsrecht van de schuldeiser is dus een **subjectief vermogensrecht**.

Verbintenissen: hoe ontstaan ze?

Uit art. 6:1 BW blijkt dat een **verbintenis** op drie verschillende manieren kan ontstaan:

1. Op grond van **expliciete wettelijk bepalingen**: Denk bijvoorbeeld aan de zaakwaarneming (art. 6:198 BW) of de ongerechtvaardigde verrijking (art. 6:212 BW);
2. Door een **wettelijke verwijzing naar ongeschreven recht**: Denk bijvoorbeeld aan de 'restcategorie' van de onrechtmatige daad, waarover later meer.
3. Doordat het **past in het stelsel van de wet**: Dit is erkend in het bekende arrest *'Quint/Te Poel'*.

Verbintenissen: welke zijn relevant?

Bij dit vak zullen de volgende verbintenissen de revue passeren:

- De **natuurlijke verbintenis** (art. 6:3 BW): Zie hiervoor deze week (week 1).
- De **overeenkomst** (art. 6:213 BW): Zie hiervoor week 2, 3 en 4.
- De **zaakwaarneming** (art. 6:198 BW): Zie hiervoor week 5.
- De **ongerechtvaardigde verrijking** (art. 6:212 BW): Zie hiervoor week 5.
- De **onverschuldigde betaling** (art. 6:203 BW): Zie hiervoor week 5.
- De **onrechtmatige daad** (art. 6:162 BW): Zie hiervoor week 6 en week 7.

De belangrijkste onderwerpen zijn zonder meer de overeenkomst en de onrechtmatige daad. Hier zijn dan ook de meeste weken aan gewijd.

Natuurlijke verbintenis

Een **natuurlijke verbintenis** is een rechtens **niet-afdwingbare verbintenis** (art. 6:3 lid 1 BW). Dat is bijzonder, want we hebben zojuist geleerd dat een van de kenmerken van de verbintenis is dat zij afdwingbaar is. Bij de natuurlijke verbintenis ligt dit dus anders.

De natuurlijke verbintenis kenmerkt zich aan haar actieve zijde als een vorderingsrecht zonder rechtsvordering en dus ook zonder verhaalsrecht. Aan haar passieve zijde is zij een schuld zonder aansprakelijkheid waardoor ze ook niet leidt tot uitwinbaarheid. Wel is er bij een natuurlijke verbintenis sprake van een 'natuurlijke schuldeiser' en een 'natuurlijke schuldenaar'. Wanneer de schuldenaar een natuurlijke verbintenis voldoet, komt hem achteraf geen beroep toe op onverschuldigde betaling (dit blijkt uit het voorgeschreven arrest *'Goudse Bouwmeester'*).

Week 2

Overeenkomst

Introductie

In week 2, 3 en 4 staan we stil bij de overeenkomst en de leerstukken die daarbij horen. Deze week beginnen we door de definitie en de totstandkoming van de overeenkomst te bestuderen. Dit betekent dat we ook de rechtshandeling gaan behandelen.

De rechtshandeling

De overeenkomst is een **meerzijdige rechtshandeling**, waarbij een of meer partijen jegens een of meer andere een verbintenis aangaan (art. 6:213 BW). Een kenmerk van een rechtshandeling is dat de (menselijke) handeling gericht moet zijn op het tot stand brengen van een **rechtsgevolg**. Titel 3.2 bevat een algemene regeling van de rechtshandeling. Men kan binnen de rechtshandeling een onderscheid maken tussen:

- **Meerzijdige rechtshandeling:** Voor de totstandkoming van een rechtshandeling wordt de samenwerking van meerdere personen vereist. Het beste voorbeeld is natuurlijk de overeenkomst (art. 6:213 BW). Binnen de categorie overeenkomst kunnen we een onderscheid maken tussen:
 - **Wederkerige overeenkomst:** volgens art. 6:261 BW is er sprake van een wederkerige overeenkomst *'indien elk van beide partijen een verbintenis op zich neemt ter verkrijging van de prestatie waartoe de wederpartij zich daartegenover jegens haar verbindt'*. Denk hierbij aan koop.
 - **Eenzijdige overeenkomst:** bij een eenzijdige overeenkomst bestaat of bestaan er slechts aan één zijde een of meer meerdere verbintenissen. Denk hierbij aan de schenking.
- **Eenzijdige rechtshandeling:** Deze rechtshandeling kan door één persoon tot stand worden gebracht. Een samenwerking tussen meerdere personen is hier dus niet vereist. We kunnen deze vorm van rechtshandelingen verder onderscheiden in:
 - **Ongerichte eenzijdige rechtshandeling:** Deze is niet gericht tot een bepaalde persoon. Omdat ze tot niemand is gericht, hoeft ze voor haar geldigheid ook niet aan een of meer personen ter kennis zijn gebracht. Een voorbeeld is het opmaken van een testament.
 - **Gerichte eenzijdige rechtshandeling:** Deze is juist wél tot een of meer bepaalde personen gericht. De rechtshandeling moet, om

geldig te zijn, de persoon in kwestie ook hebben bereikt. Een voorbeeld is het opzeggen van de huur door de huurder. Deze opzegging moet de verhuurder ook daadwerkelijk hebben bereikt!

Tip van Lawbooks De overeenkomst is dus geregeld in Boek 6, maar omdat het tevens een rechtshandeling is moet je ook kijken naar de bepalingen in Boek 3, in het bijzonder titel 3.2

Het BW kent in titel 3.2 van Boek 3 een dubbele grondslag voor de totstandkoming van een rechtshandeling:

- Primair eist art. **3:33 BW** een op een rechtsgevolg gerichte wil die zich door een verklaring heeft geopenbaard. Op grond van art. 3:37 BW kan de verklaring, uitzonderingen daargelaten, in iedere vorm geschieden. Komen wil en verklaring niet overeen, dan komt geen rechtshandeling tot stand op grond van art. 3:33 BW. Er is immers sprake van **wilontbreken**.
- Toch kan er op grond van **art. 3:35 BW** alsnog een rechtshandeling tot stand zijn gekomen. Dat zal het geval zijn indien een partij gerechtvaardigd mocht vertrouwen op de verklaringen van de ander (het leerstuk van het **gerechtvaardigd vertrouwen**).

Voorbeeld van Lawbooks

Klaas wil zijn oude fiets verkopen voor €200. Tegen Willem verklaart hij dat de fiets te koop is voor €180. Willem gaat akkoord. Hier is sprake van wilontbreken aan de kant van Klaas, omdat zijn wil en verklaring niet met elkaar overeenstemmen. Op grond van art. 3:33 BW is er géén rechtshandeling (overeenkomst) tot stand gekomen. Op grond van art. 3:35 BW is er echter wél een rechtshandeling tot stand gekomen. Willem mocht gerechtvaardigd vertrouwen op de mededeling van Klaas dat de fiets te koop was voor €180. Dit is immers een normale prijs voor een dergelijke fiets. Op grond van art. 3:35 BW is nu wel een overeenkomst tot stand gekomen.

Op het bovenstaande simpele verhaal bestaan een paar uitzonderingen die de aandacht verdienen:

- De **redelijkheid en billijkheid** (art. 6:248 BW) kan zich verzetten tegen het gerechtvaardigd vertrouwen (art. 3:35 BW). Met andere woorden, ondanks het bestaan van het gerechtvaardigd vertrouwen (art. 3:35 BW) kan de redelijkheid en billijkheid belemmeren dat er een rechtshandeling tot stand komt. Zie in dit verband het arrest *'Westhoff/Spronsen'*. Zie ook *'Saladin/HBU'*.

- Indien sprake is van een **geestelijke stoornis** (art. 3:34 BW) wordt snel vermoed dat wil en verklaring niet met elkaar overeenstemmen. De partij die ten tijde van een verklaring last heeft gehad van een geestelijke stoornis, kan zich op art. 3:34 lid 1 BW beroepen. Erg sterk is het beroep op dit artikel niet, want de wederpartij kan zich gewoon beroepen op het gerechtvaardigd vertrouwen (art. 3:35 BW). Er komt dan alsnog een rechtshandeling tot stand. Zie in dit verband het arrest *'Eelman/Hin'*.
- Vereist voor het verrichten van een rechtshandeling is dat de handelende partij **handelingsbekwaam** is. De wet bepaalt wie handelingsbekwaam is (zie art. 3:32 lid 1 BW). Een handeling die verricht is door een handelingsonbekwame is nietig dan wel vernietigbaar (art. 3:32 lid 2 BW). De wederpartij kan zich in dit geval **niet** beroepen op het gerechtvaardigd vertrouwen.

De overeenkomst

De definitie van de overeenkomst vinden we dus in art. 6:213 BW. Volgens art. 6:217 BW komt een overeenkomst tot stand door **aanbod** en **aanvaarding**. Hieronder gaan we deze begrippen nader toelichten.

Het aanbod

Het **aanbod** is een wilsverklaring (en dus zelf een eenzijdige rechtshandeling) die alle wezenlijke elementen voor de te sluiten overeenkomst bevat zodat de enkele aanvaarding door de wederpartij (ook een eenzijdige rechtshandeling) de overeenkomst tot stand kan brengen. Met het aanbod kunnen verschillen dingen gebeuren:

- Het kan worden **aanvaard** (dit spreekt voor zich, maar we noemen het voor de volledigheid);
- Het kan **onjuist worden overgebracht**: zie voor de gevolgen art. 3:37 lid 4 BW. Deze bepaling is voor het tentamen niet relevant;
- Het kan **de geadresseerde niet bereiken**: Zie voor de gevolgen art. 3:37 lid 3 BW. Deze mogelijkheid wordt hieronder toegelicht bij de aanvaarding;
- Het kan worden **ingetrokken**: Zie voor de voorwaarden art. 3:37 lid 5 BW;
- Het kan worden **herroepen**: Herroeping is echter niet meer mogelijk indien het aanbod onherroepelijk is of indien het al is aanvaard (art. 6:219 lid 1 BW). Dit ligt anders voor het vrijblijvende aanbod (art. 6:219 lid 2 BW). Herroeping is dan zelfs na aanvaarding nog mogelijk.
- Het kan **vervallen door tijdsverloop** (art. 6:221 lid 1 BW); en
- Het kan **vervallen door verwerping** (art. 6:221 lid 2 BW).

Tip van Lawbooks Let op! Een advertentie waarin een individueel bepaalde zaak (zoals een huis) voor een bepaalde prijs te koop wordt aangeboden, is in beginsel slechts een uitnodiging om in onderhandeling te treden omdat ook de persoon van de koper en de verdere voorwaarden van de koop van belang kunnen zijn voor de aanbieder. Zie in dit verband het arrest

De aanvaarding

De **aanvaarding** bestaat uit de verklaring van de wederpartij dat ze het aan haar gedane aanbod aanvaardt. De aanvaarding moet in overeenstemming zijn met de inhoud van het aanbod (art. 6:225 BW) en ze dient te zijn gedaan op een moment dat het aanbod nog van kracht was (art. 6:221 BW). Een aanvaarding is zoals reeds gezegd een wilsverklaring. Dat betekent dat titel 3.2 ook van toepassing is op de verklaring.

Art. 3:37 lid 3 BW geeft aan wanneer een verklaring in werking treedt: *‘Een tot een bepaalde persoon gerichte verklaring moet, om haar werking te hebben, die persoon hebben bereikt(...)’*.

Normaliter moet dus de verklaring de aanbieder hebben bereikt om haar werking te hebben. Als dit niet gebeurt, is er geen overeenkomst tot stand gekomen. In de tweede zin van art. 3:37 lid 3 BW staan echter drie uitzonderingen op deze regel. Er komt op grond van art. 6:224 BW jo. art. 3:37 lid 3, tweede zin, BW alsnog een overeenkomst tot stand, indien de aanvaarding de aanbieder niet bereikt door:

1. Diens handeling;
2. Een handeling van personen van wie hij aansprakelijk is; of
3. Omstandigheden die zijn persoon betreffen en rechtvaardigen dat hij het nadeel draagt.

Overzicht reeds besproken onderwerpen

Op je tentamen moet je (bijna) altijd het volgende rijtje afgaan indien het gaat om een overeenkomst:

- **Art. 6:213 BW:** De definitie van de overeenkomst benoemen;
- **Art. 6:217 BW:** Aangeven hoe een totstandkoming tot stand komt: door aanbod en aanvaarding;
- **Art. 3:33 BW:** De vereisten van het aanbod/de aanvaarding uitwerken, te weten de wil en de verklaring.

Op het tentamen gaat het tussen partijen altijd mis, dat betekent dat je ook moet kijken naar:

- **Art. 3:35 BW:** Het gerechtvaardigd vertrouwen; en
- **Art. 6:248 BW:** De redelijkheid en billijkheid.

Uitleg van overeenkomsten

Het beginsel van contractsvrijheid brengt met zich mee dat partijen vrij zijn om overeenkomsten te sluiten en zij bovendien vrij zijn te bepalen wat de inhoud van die overeenkomsten is. Wat moeten we echter doen als de inhoud van de overeenkomst niet duidelijk is? De inhoud van de prijsafspraken bepalen is een ingewikkeld proces. Strikt kijken naar de grammaticale uitleg van de overeenkomst is niet genoeg. Uitingen van de taal zijn immers alleen in hun context te begrijpen.

Sinds de jaren '70 weten we dat bij de uitleg van contractsbepalingen het aankomt *'op de zin die partijen in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten'*.

Deze formulering staat bekend als de **Haviltex-norm**. Dit blijkt uit het bekende arrest *'Haviltex'*.

Tip van Lawbooks Zie de Lawbooks samenvatting voor meer informatie over de uitleg van overeenkomsten en voor een overzicht van de leerstukken die een rol kunnen spelen bij de bepaling van de inhoud van overeenkomsten.

Week 3

Nietigheid & Vernietigbaarheid

Introductie

Er bestaan gevallen waar een overeenkomst nietig of vernietigbaar is, zelfs als er gewoon sprake is van wilsovereenstemming. Wat is het verschil tussen de twee?

- Bij een **nietige overeenkomst** ontbreken van aanvang af de door partijen met het sluiten van de overeenkomst beoogde rechtsgevolgen;
- Bij een **vernietigbare overeenkomst** is sprake van een volkomen geldige overeenkomst. Deze overeenkomst kan echter met terugwerkende kracht door een van de partijen vernietigd worden.

De wet bepaalt wanneer sprake is van nietigheid of vernietigbaarheid. De wetgever kiest doorgaans slechts voor **nietigheid** wanneer hij de beoogde rechtgevolgen in het geheel ongewenst acht. Zie in dit verband bijvoorbeeld art. 3:40 BW (in strijd met de openbare orde etc.). Voor **vernietigbaarheid** kiest hij wanneer hij een van de bij de overeenkomst betrokken partijen een bijzondere bescherming wil geven.

Er zijn vier bronnen van nietigheid en vernietigbaarheid van overeenkomsten te onderscheiden:

1. **Wijze van totstandkoming:** Hierbij gaat het voornamelijk om de zogenaamde **wilsgebreken**, waarover zometeen meer. Een overeenkomst waaraan een wilsgebrek kleeft is vernietigbaar.
2. **Persoon van het contract:** Handelingsonbekwamen mogen géén overeenkomsten afsluiten. Overeenkomsten die gesloten zijn door handelingsonbekwamen zijn vernietigbaar.
3. **Vorm:** Als een overeenkomst niet voldoet aan de vormschriften die de wet daaraan stelt, is de overeenkomst in principe nietig (art. 3:39 BW).
4. **Inhoud van het contract:** Overtreding van de door de wet geschapen randvoorwaarden met betrekking tot de inhoud van de overeenkomst kan zowel nietigheid als vernietigbaarheid opleveren.

Bij dit vak spelen louter de wilsgebreken en de persoon van het contract een belangrijke rol. Op de volgende pagina gaan we kort stilstaan bij punt 1 en punt 2.

De wilsgebreken

Zoals we hebben geleerd vereist art. 3:33 BW voor een rechtshandeling een op een rechtsgevolg gerichte wil, die zich door een verklaring heeft geopenbaard. De term **wilsgebrek** geeft aan dat er sprake is van een wil die zich door een verklaring heeft geopenbaard, maar dat deze wil op een gebrekkige wijze tot stand is gekomen. Er bestaan vier soorten wilsgebreken:

1. **Dwaling** (art. 6:228 BW);
2. **Bedrog** (art. 3:44 BW);
3. **Bedreiging** (art. 3:44 BW); en
4. **Misbruik van omstandigheden** (art. 3:44 BW).

Tip van Lawbooks De stappen die je moet zetten om te beoordelen of sprake is van een wilsgebrek komen uitgebreid terug in de Lawbooks samenvatting (DEEL A) en zijn daarom niet tevens opgenomen dit bestand. Neem nu deze stappen voor jezelf door in de papieren samenvatting.

De persoon

Art. 3:32 lid 1 BW bepaalt het volgende:

'Iedere natuurlijke persoon is bekwaam tot het verrichten van rechtshandelingen, voor zover de wet niet anders bepaalt.'

De wet geeft dus aan wanneer iemand niet bekwaam is om handelingen te verrichten. Als een handelingsonbekwame toch een rechtshandeling teweegbrengt, is deze vernietigbaar, aldus lid 2. In art. 3:32 BW staat echter niet wie nou precies handelingsonbekwaam is. Doorgaans zijn dat echter twee categorieën:

1. **Minderjarigen**; en
2. Personen die **onder curatele** staan.

Minderjarigen

De definitie van de minderjarige staat in art. 1:233 BW. In de Lawbooks samenvatting wordt uitgebreid ingegaan op de minderjarige en worden veel voorbeelden gegeven over de rol die de minderjarigheid speelt in een rechtshandeling. Met betrekking tot de minderjarige moet je in ieder geval de volgende drie **hoofdregels** kunnen dromen:

1. Een ouder of voogd van een minderjarige kan als zijn wettelijke vertegenwoordiger in naam van de minderjarige rechtshandelingen verrichten.
2. De minderjarige kan toestemming krijgen om handelingen te verrichten (art. 1:234 lid 1 BW). De toestemming kan ook verondersteld zijn (art. 1:234 lid 3 BW).
3. De minderjarige is zonder toestemming van zijn wettelijke vertegenwoordiger (of zonder de veronderstelling) handelingsonbekwaam.

Onder curatele

Meerderjarigen (personen ouder dan 18 jaar) kunnen ook handelingsonbekwaam zijn. Dat zal zich voordoen in de gevallen waarin zij **onder curatele** zijn gesteld. Op grond van art. 1:381 lid 2 BW is de onder curatele gestelde handelingsonbekwaam voor zover de wet niet anders bepaalt. De curandus vindt in de voor hem aangestelde curator zijn wettelijke vertegenwoordiger (art. 1:386 BW jo. art. 1:337 BW). Art. 1:378 lid 1 BW geeft de twee gronden waarop iemand onder curatele kan worden gesteld:

1. Lichamelijke of geestelijke stoornis (sub a);
2. Gewoonte van drank- of drugsmisbruik (sub b).

Met betrekking tot de onder curatele gestelde kunnen we de volgende **hoofdregels** geven:

1. Een ondercuratelegestelde mag handelingen verrichten met toestemming van zijn curator (art. 1:381 lid 3 BW).
2. Hij is bekwaam over gelden die zijn curator voor levensonderhoud aan hem ter beschikking heeft gesteld, in overeenstemming met deze bestemming, te beschikken (art. 1:381 lid 5 BW).
3. Hij is bekwaam om zelf aangaande zijn ondercuratelestelling in rechte op te treden of beroep in te stellen (art. 1:381 lid 6 BW).
4. Hij die vanwege verkwisting of gewoonte van drankmisbruik onder curatele gesteld is, blijft bekwaam tot het verrichten van familierechtelijke handelingen (art. 1:382 BW).

Tip van Lawbooks Art. 3:35 BW biedt de wederpartij in beginsel géén bescherming tegen een beroep op handelingsonbekwaamheid. De wederpartij van bijvoorbeeld een minderjarige kan dus zich niet beroepen op

Tip van Lawbooks Verwar de term handelingsonbekwaam niet met de termen feitelijk onbekwaam en handelingsonbevoegd! Feitelijk onbekwaam houdt in dat iemand fysiek niet in staat is om een handeling te verrichten. De term handelingsonbevoegd ziet op een in de wet geregelde bijzondere ongeschiktheid van iemand om bepaalde rechtshandelingen te verrichten. Zie bijvoorbeeld art. 3:43 BW.

Week 4

Nakoming

Introductie

De meest voor de hand liggende en meest normale wijze waarop een verbintenis tenietgaat, is het verrichten van de prestatie waartoe de schuldenaar krachtens de verbintenis verplicht is en de schuldeiser gerechtigd is. De wet noemt dit **nakoming**. Niet alleen verbintenissen uit overeenkomst, maar ook die uit de wet, zoals de onrechtmatige daad (hierover later meer), gaan door nakoming teniet. Wat kan de schuldeiser doen indien de schuldenaar niet nakomt? Deze vraag wordt nu beantwoord.

Recht op nakoming

Een verbintenis kan worden nagekomen door datgene te presteren wat verschuldigd is (art. 6:45 BW). De schuldeiser kan de nakoming ook afdwingen: hem komt een rechtsvordering toe (zie ook art. 3:296 e.v. BW). Op je tentamen zal je uiteraard een casus krijgen waarbij de schuldenaar niet nakomt (anders is de vraag wel erg makkelijk).

Welke mogelijkheden heeft een schuldeiser jegens zijn schuldenaar die uit een wederkerige overeenkomst zijn verplichtingen niet nakomt? In het algemeen heeft de schuldeiser de volgende mogelijkheden:

- Vordering tot **nakoming** (art. 3:296 BW);
- Vordering tot **nakoming met aanvullende schadevergoeding** (art. 3:296 en art. 6:74 jo. 6:85 BW);
- **Opschorting** (art. 6:262 BW);
- Vordering tot **vervangende schadevergoeding** (na omzetting, art 6:74 jo. 6:87 BW);
- **Ontbinding** (art. 6:265 BW) (alleen bij een wederkerige overeenkomst; soms door middel van inroeping van het reclamerecht, art. 7:39 BW);
- **Ontbinding met vordering tot aanvullende schadevergoeding** (art. 6:265 en art. 6:74 jo. 6:277 BW).

Op je tentamen is de kans het grootst dat er gevraagd wordt naar de nakoming met aanvullende schadevergoeding en/of de ontbinding. Deze twee leerstukken komen uitgebreid aan bod in de Lawbooks samenvatting. Zie voor de opschorting de Lawbooks samenvatting. Voor de volledigheid geven we op de volgende pagina's drie korte stappenplannen:

1. Eén stappenplan voor de **schadevergoeding**;
2. Eén stappenplan voor de **ontbinding**; en
3. Een stappenplan voor de **verzuimregeling** (het verzuim is een vereiste van zowel de schadevergoeding als de ontbinding. Het verzuim heeft zelf een aantal subvereisten waaraan voldaan moet worden. Die zullen we kort benoemen).

De vereisten voor schadevergoeding

De kern van afdeling 6.9.1 is art. 6:74 BW:

1. *'Iedere tekortkoming in de nakoming van een verbintenis verplicht de schuldenaar de schade die de schuldeiser daardoor lijdt te vergoeden, tenzij de tekortkoming de schuldenaar niet kan worden toegerekend.'*
2. *'Voor zover nakoming niet reeds blijvend onmogelijk is, vindt lid 1 slechts toepassing met inachtneming van hetgeen is bepaald in de tweede paragraaf betreffende het verzuim van de schuldenaar.'*

Als we aandachtig naar art. 6:74 lid 1 en lid 2 BW kijken, zien we dat aan vijf vereisten moet worden voldaan, voordat men in aanmerking kan komen voor een schadevergoeding:

1. Een **tekortkoming** in de nakoming van een verbintenis.
2. Er moet **schade** zijn in de zin van art. 6:95 BW.
3. **Causaal verband** tussen de schade en de tekortkoming (zie het woordje daardoor in lid 1).
4. De tekortkoming moet aan de schuldenaar kunnen worden **toegerekend** door een van de redenen van art. 6:75 BW:
 - a. **Door schuld**: drie soorten gradaties:
 - i. Opzet
 - ii. Bewuste roekeloosheid
 - iii. 'Gewone' schuld
 - b. **Krachtens de wet**: Dat kan op twee manieren:
 - i. Door tekortkomingen veroorzaakt door personen die de schuldenaar gebruikt voor de uitvoering van de verbintenis (art. 6:76 BW).
 - ii. Door tekortkomingen veroorzaakt doordat het gebruik van een ongeschikte zaak (art. 6:77 BW).
 - c. Door een **rechtshandeling**.
 - d. Volgens de **in het verkeer geldende opvattingen**.

5. Als nakoming niet al blijvend onmogelijk is, moet de schuldenaar tevens in **verzuim** zijn. Zie hiervoor art. 6:81 BW en verder. Verzuim wordt uitgelegd op de volgende pagina.

Tip van Lawbooks De vijf groen gemarkeerde woorden in het stappenplan hierboven geven de vereisten aan die terugkomen in art. 6:74 BW. Markeer deze woorden in je wettenbundel in art. 6:74 BW.

Het ontbindingsrecht

Bij de opschorting mag de wederpartij van de schuldenaar haar prestatie uitstellen, bij **ontbinding** mag de wederpartij van de schuldenaar haar prestatie afstellen. De ontbinding komt terug in art. 6:265 BW:

1. *'Iedere tekortkoming van een partij in de nakoming van een van haar verbintenissen geeft aan de wederpartij de bevoegdheid om de overeenkomst geheel of gedeeltelijk te ontbinden, tenzij de tekortkoming, gezien haar bijzondere aard of geringe betekenis, deze ontbinding met haar gevolgen niet rechtvaardigt.'*
2. *'Voor zover nakoming niet blijvend of tijdelijk onmogelijk is, ontstaat de bevoegdheid tot ontbinding pas, wanneer de schuldenaar in verzuim is.'*

Wie aandachtig leest, ziet dat voor de ontbinding eerst wel aan enkele vereisten moet zijn voldaan:

1. Er moet ten eerste sprake zijn van een **tekortkoming**. Toerekenbaarheid is echter niet vereist, dus men kan ook ontbinden in het geval van overmacht.
2. De ontbinding moet de tekortkoming **rechtvaardigen** (zie de tweede zin van lid 1).
3. Als nakoming niet blijvend of tijdelijk onmogelijk is, moet de schuldenaar ook in **verzuim** zijn. Zie hieronder de verzuimregeling.

De verzuimregeling

Het **verzuim** van de schuldenaar wordt geregeld in art. 6:81 BW: *'De schuldenaar is in verzuim gedurende de tijd dat de prestatie uitblijft nadat zij opeisbaar is geworden en aan de eisen van de artikelen 82 en 83 is voldaan, behalve voor zover de vertraging hem niet kan worden toegerekend of nakoming reeds blijvend onmogelijk is.'*

Wie goed kijkt, ziet dus twee vereisten:

1. De prestatie moet uitblijven, nadat zij **opeisbaar** is geworden.
2. Aan de vereisten van art. 6:82 BW en art. 6:83 BW moet zijn voldaan. Zowel art. 6:82 BW als art. 6:83 BW gaat over de **ingebrekestelling**. De ingebrekestelling is een subvereiste van het verzuim. Soms is een ingebrekestelling nodig, soms niet:
 - a. Art. 6:82 lid 1 BW geeft aan wanneer een ingebrekestelling nodig is: 'Het verzuim treedt in, wanneer de schuldenaar in gebreke wordt gesteld bij een schriftelijke aanmaning waarbij hem een redelijke termijn voor de nakoming wordt gesteld, en nakoming binnen deze termijn uitblijft.'
 - b. Art. 6:83 BW geeft de drie gevallen aan wanneer een ingebrekestelling niet nodig is:
 - i. Sub a: wanneer een voor de voldoening bepaalde termijn verstrijkt zonder dat de verbintenis is nagekomen, tenzij blijkt dat de termijn een andere strekking heeft.
 - ii. Sub b: wanneer de verbintenis voortvloeit uit onrechtmatige daad of strekt tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 6:74 lid 1 en de verbintenis niet terstond wordt nagekomen.
 - iii. Sub c: wanneer de schuldeiser uit een mededeling van de schuldenaar moet afleiden dat deze in de nakoming van de verbintenis zal tekortschieten.

Ontdek de voordelen van Lawbooks.

De meest volledige samenvattingen

Je krijgt niet alleen de literatuur, maar ook arrestanalyses, tips & tricks van ouderejaars, handige stappenplannen en de antwoorden van de werkgroepvragen.

We hebben ook oefenpakketten

Wil je vlak voor het tentamen je kennis testen? Wij zijn het enige bedrijf dat ook oefenpakketten verkoopt met handige oefenvragen, uiteraard voorzien van het antwoord.

Exact toegespitst op de stof

Onze samenvattingen worden exact toegespitst op de stof die je voor het tentamen moet kennen. Je leest geen letter te veel of te weinig.

Geschreven door de beste juristen

De samenvattingen worden geschreven door de beste afgestudeerde juristen en meesters in het recht. Hierdoor weer je zeker dat je de beste kwaliteit krijgt.

Dé verantwoorde keuze

Onze producten worden uitsluitend gedrukt op papier dat goedgekeurd is door het FSC. Lawbooks is een slimme én verantwoorde keuze.

Voor 14:00 uur besteld, morgen in huis

Heb je voor 14:00 uur je Lawbooks besteld? Dan worden ze dezelfde werkdag nog verzonden! Je hebt de samenvattingen de volgende dag in huis.

Week 5

Verbintenissen uit andere bronnen

Introductie

In de eerste vier weken van deze cursus heb je kennisgemaakt met het verbintenissenrecht. Daarbij heb je de belangrijkste verbintenis bestudeert, te weten de overeenkomst. Naast de overeenkomst kent de wet nog een aantal andere verbintenissen. In deze weken staan we stil bij deze 'overige' overeenkomsten.

Overzicht

Naast de overeenkomst als bron van verbintenis kennen we ook de volgende bronnen:

- De **onrechtmatige daad** (art. 6:162 BW): Het is een beetje oneerbiedig om de onrechtmatige daad als een 'overige bron' aan te merken, omdat deze bron doorgaans (bijna) net zo belangrijk is tijdens je studie (en in de praktijk) als de overeenkomst zelf. Omdat deze bron zo belangrijk is wordt de onrechtmatige daad uitgebreid besproken in week 6 en 7 van deze cursus. In deze week gaan we dus verder niet in op de onrechtmatige daad.
- De **zaakwaarneming** (art. 6:198 e.v. BW): Als iemand in een noodsituatie zijn eigen belangen niet kan behartigen, is het voor hem gunstig als een ander dat voor hem kan doen. Het is voor de persoon die het zich aantrekt echter niet fijn als hij met de kosten blijft zitten. De figuur van zaakwaarneming komt hieraan tegemoet.
- De **onverschuldigde betaling** (art. 6:203 e.v. BW): Op grond van art. 6:203 BW kan degene die een prestatie heeft verricht zonder dat daartoe een rechtsgrond bestond, deze prestatie als onverschuldigd betaald terugvorderen van degene voor wie is gepresteerd.
- De **ongerechtvaardigde verrijking** (art. 6:212 BW): Hij die ongerechtvaardigd is verrijkt ten koste van een ander, is verplicht, voor zover dit redelijk is, diens schade te vergoeden tot het bedrag van zijn verrijking (art. 6:212 lid 1 BW).

In deze week gaan we nader in op de laatstgenoemde figuren, te weten de zaakwaarneming, de onverschuldigde betaling en de ongerechtvaardigde verrijking.

Tip van Lawbooks Deze drie bronnen van verbintenissen spelen op het tentamen doorgaans geen grote rol. Sla ze echter niet over! Je kunt hier wel een korte kennisvraag over verwachten en het is zonde om deze punten te laten liggen.

Zaakwaarneming

Zaakwaarneming komt terug in art. 6:198 tot en met art. 6:202 BW. Voor een goede beeldvorming van de zaakwaarneming is het goed om eerst een voorbeeld te geven.

Voorbeeld Klaas en Willem zijn goede burens en wonen naast elkaar in het bos. Klaas gaat op vakantie en terwijl hij op vakantie is, breekt er een gigantische storm los. In de tuin van Klaas staat een grote eikenboom die op omvallen staat: de boom gaat de storm niet overleven, dus hij moet snel en professioneel gekapt worden. Indien de boom niet tijdig gekapt wordt valt hij op het huis van Klaas, met alle gevolgen van dien. Willem belt snel een hovenier die de boom vakkundig komt verwijderen. Zo kan het huis van Klaas worden gered. Aan het verwijderen van de boom zit wel een stevig kostenplaatje vast: €6.000. Willem heeft dit bedrag uit eigen zak voorgeschooten, maar hij wil het geld wel terugkrijgen van Klaas. Het kappen en verwijderen van de boom was immers in het belang van Klaas. Klaas kon zelf echter niet ingrijpen, omdat hij op vakantie ergens cocktails aan het zuipen was en niet bereikbaar was. In dit geval voorziet de figuur van de zaakwaarneming: Willem kan op grond van zaakwaarneming het geld vergoed krijgen van Klaas.

We hebben nu een beeld bij de gevallen waarin de zaakwaarneming van toepassing kan zijn. De vervolgvraag is: wanneer is er sprake van zaakwaarneming? We beginnen met de definitie van zaakwaarneming die staat in art. 6:198 BW:

‘het zich willens en wetens en op redelijke grond inlaten met de behartiging van eens anders belang, zonder de bevoegdheid daartoe aan een rechtshandeling of een elders in de wet geregelde rechtsverhouding te ontleunen’.

Uit deze definitie kunnen vier vereisten voor zaakwaarneming worden opgemaakt:

3. **Er moet sprake zijn van eens anders belang:** Het moet hierbij gaan om de behartiging van de belangen van een ander. Dat wil niet zeggen dat de zaakwaarnemer tevens zijn eigen belang mag behartigen met de daad (het is voor Willem fijn als het huis van Klaas niet gesloopt wordt door de boom, Willem wil immers niet maanden naast een bouwval wonen). De belangen van de ander mogen echter geen 'bijkomstigheid' zijn: ze moeten dus wel op de voorgrond staan.
4. **Dat belang moet willens en wetens worden behartigd;**
5. **Voor deze behartiging moet een redelijke grond bestaan:** Iemand mag niet puur uit bemoeizucht zich mengen met de 'belangen' van een ander. Een belangrijke maatstaf is hierbij de wil van de belanghebbende. Als we kijken naar het voorbeeld: Klaas zou, indien hij zelf kon handelen, ook een hovenier hebben gebeld om de boom vakkundig te laten verwijderen. Hij zou niet accepteren dat de boom om zou vallen en zijn huis zou verwoesten. In het voorbeeld is dus sprake van een redelijke grond.
6. **De bevoegdheid tot behartiging moet niet zijn ontleend aan een rechtshandeling of een elders in de wet geregelde rechtsverhouding:** Kortom, als Klaas en Willem, voorafgaand aan de vakantie van Klaas, concrete afspraken hebben gemaakt over dergelijke situaties (wat te doen bij stormschade, brandschade etc.) is er geen sprake van zaakwaarneming. Er is ook geen sprake van zaakwaarneming indien de wet de bevoegdheid (of verplichting) geeft om te handelen. Denk bijvoorbeeld aan art. 450 Sr (je moet verplicht hulp bieden aan iemand in nood). In deze gevallen kun je, indien je een ander helpt, je niet beroepen op de zaakwaarneming.

Als aan de bovenstaande vereisten is voldaan, ontstaat door de zaakwaarneming een verbintenis. Dit zorgt voor verplichtingen aan zowel de kant van de zaakwaarnemer (in ons voorbeeld Willem) als aan de kant van de belanghebbende (in ons voorbeeld: Klaas)

- **De verplichtingen voor de zaakwaarnemer:** De zaakwaarnemer moet indien hij is begonnen met waarnemen, de begonnen waarneming voortzetten. Ook moet hij hierbij de nodige zorg betrachten (zie art. 6:199 lid 1 BW). Daarnaast moet er sprake zijn van een behoorlijke zaakwaarneming (art. 6:201 BW). Alleen dan is de zaakwaarnemer vertegenwoordigingsbevoegd. Is er geen sprake van een behoorlijke waarneming? Of is er geen redelijke grond? Dan is de zaakwaarnemer niet

bevoegd te handelen. De belanghebbende kan echter wel achteraf het optreden van de zaakwaarnemer goedkeuren (art. 6:202 BW). Er is dan nog steeds sprake van zaakwaarneming.

- **De verplichtingen voor de belanghebbende:** De verplichtingen van de belanghebbende staan duidelijk opgesomd in art. 6:200 lid 1 en lid 2 BW. De verplichtingen komen erop neer dat hij de kosten die de zaakwaarnemer voor hem maakt moet vergoeden. Kortom, Klaas moet Willem de €6.000 teruggeven die hij aan de hovenier heeft voorgesloten.

Onverschuldigde betaling

De **onverschuldigde betaling** komt terug in art. 6:203 tot en met art. 6:211 BW. Als iemand zonder plicht iets aan een ander betaalt, moet hij dit bedrag kunnen terugvorderen. Ook nu volgt een voorbeeld:

Voorbeeld Klaas bedenkt zich ineens dat hij Willem nog €50 moet geven voor het etentje van vorige week. Hij pakt zijn telefoon en maakt het bedrag direct over. Klaas is echter vergeten dat hij na het etentje Willem direct €50 contant heeft gegeven. In dit geval is er onverschuldigd betaald: er was voor Klaas geen plicht om €50 aan Willem te geven.

Wil er sprake zijn van een onverschuldigde betaling, dan moet aan twee vereisten worden voldaan:

1. **Er moet sprake zijn van een betaling:** Let wel, dit begrip moet ruim worden opgevat. Het hoeft hierbij niet telkens te gaan om de betaling van een geldsom. Betaling kan hier ook zijn het verrichten van een prestatie of het afgeven van een goed.
2. **Een rechtsgrond voor de betaling moet ontbreken:** Onder rechtsgrond wordt verstaan een rechtsfeit dat tot het verrichten van de prestatie aanleiding geeft. Wanneer bestaat er geen rechtsgrond? Er zijn twee mogelijkheden:
 - a. Er is vanaf het begin geen rechtsgrond aanwezig voor een betaling door de betalende aan de ontvanger.
 - b. Er bestond ooit een rechtsgrond, maar deze is met terugwerkende kracht komen te vervallen.

Als aan de bovenstaande vereisten wordt voldaan, ontstaat een **verbintenis tot ongedaanmaking**. Men kent drie smaken van de onverschuldigde betaling, die elk op een andere manier opgelost worden (ongedaan kunnen worden gemaakt):

- Degene die een ander zonder rechtsgrond een **goed** heeft gegeven is gerechtigd dit van de ontvanger als onverschuldigd betaald terug te vorderen (art. 6:203 lid 1 BW).
- Betreft de onverschuldigde betaling een **geldsom**, dan strekt de vordering tot teruggave van een gelijk bedrag (art. 6:203 lid 2 BW).
- Degene die zonder rechtsgrond een **prestatie** van andere aard heeft verricht, heeft eveneens jegens de ontvanger recht op ongedaanmaking daarvan (art. 6:203 lid 3 BW).

Helaas is ongedaanmaking niet altijd mogelijk. Ongedaanmaking kan op twee manieren onmogelijk zijn:

1. **Ongedaanmaking is naar de aard van de prestatie onmogelijk:** Iemand die een muur heeft geschilderd kan deze muur niet meer 'onschilderen'. Zie voor deze gevallen art. 6:210 lid 2 BW.
2. **Ongedaanmaking is feitelijk onmogelijk:** Het onverschuldigd gegeven boek is bijvoorbeeld verloren gegaan. De gegeven fiets is gestolen etc. In deze gevallen ontstaat toch een ongedaanmakingsverbintenis op grond van art. 6:203 BW. Hierbij zijn ook de regels van de niet-nakoming (die we kennen van de verbintenis) van toepassing (zie afdeling 6.1.9). Deze afdeling wordt aangevuld door art. 6:204 en art. 6:205 BW. Art. 6:204 BW schrijft voor dat een tekortkoming niet toerekenbaar is, in de gevallen waarin de ontvanger geen rekening hoefde te houden met een verplichting tot teruggave.

Ongerechtvaardigde verrijking

De **ongerechtvaardigde verrijking** komt uitsluitend terug in art. 6:212 BW en is voor het eerst erkend in het voorgeschieden arrest *Quint/Te Poel*. We geven voor de volledigheid weer een voorbeeld.

Voorbeeld Klaas, de schilder, zet per ongeluk het verkeerde huis in de verf. De eigenaar van het huis is verplicht de waardevermeerdering van zijn woning aan de schilder te vergoeden. De stijging van de waarde van de woning zal echter niet zo groot zijn dat Klaas de schilder aanspraak kan maken op zijn gebruikelijke vergoeding. Klaas krijgt dus wel een vergoeding, maar maakt ook zelf kosten.

De ongerechtvaardigde verrijking heeft een belangrijk verschil en een belangrijke overeenkomst met de onverschuldigde betaling:

- **Overeenkomst:** Ze beogen beide een ongerechtvaardigde vermogensverschuiving recht te trekken.
- **Vershil:** De ongerechtvaardigde verrijking is niet gericht op ongedaanmaking of op vergoeding van de waarde, maar juist op schadevergoeding. De schadevergoeding kan (aanzienlijk) minder zijn dan de waarde. Dit blijkt ook uit het bovenstaande voorbeeld.

Voor een succesvolle vordering uit ongerechtvaardigde verrijking moet aan enkele voorwaarden worden voldaan:

1. Er moet sprake zijn van een **verrijking**: Dit is iedere toevoeging aan een vermogen. Het vermogen moet dus aan één kant zijn toegenomen. Er hoeft echter niet altijd sprake te zijn van een 'echte' verrijking. Denk hierbij aan het voorgescreven arrest *Verbouwing*. De man heeft allerlei werkzaamheden aan het huis van zijn vriendin verricht. De woning was hierdoor echter niet in waarde gestegen. Van een verrijking aan de kant van de vrouw was dus geen sprake. Niettemin was volgens de rechter sprake van een ongerechtvaardigde verrijking omdat de vrouw in casu door de verbouwing kosten had bespaard.
2. Er moet sprake zijn van een **verarming**: Dat betekent dat er aan een andere kant sprake moet zijn van een vermogensvermindering;
3. Er moet een **verband** bestaan tussen de verarming en de verrijking: Dat betekent dat de verrijking ten koste moet gaan van een ander, die door de verrijking is verarmd.
4. De verrijking moet **ongerechtvaardigd** zijn: De verkrijging is ongerechtvaardigd als geen redelijke grond aanwezig is. De grond is wel aanwezig als de verrijking is gebaseerd op een rechtshandeling.

Als aan de vereisten tot verrijking is voldaan, ontstaat een verbintenis tot vergoeding van de schade. Op deze verbintenis zijn dus alle regels van afdeling 6.1.10 van toepassing. Daarnaast zijn ook de regels uit art. 6:212 BW van toepassing die betrekking hebben op de omvang van de schade.

Belangrijk in dit kader is art. 6:212 lid 1 BW, dat bepaalt dat degene die verrijkt is de schade dient te vergoeden tot het bedrag van zijn verrijking. Hieruit volgen drie belangrijke beperkingen/grenzen:

1. **De schade moet vergoed worden tot het bedrag van de verrijking;** en

2. **De schade moet worden vergoed.** Wie logisch nadenkt komt tot de conclusie dat de schade niet meer kan bedragen dan de verarming.
3. **De schade moet worden vergoed voor zover dit redelijk is.** De rechter mag hierbij rekening houden met alle omstandigheden van het geval.

Dit lijkt op het eerste gezicht nog betrekkelijk vaag. We geven een voorbeeld om het te verduidelijken.

Voorbeeld Stel, Klaas huurt een woning van Willem. Op eigen initiatief besluit Klaas de woning te verbouwen. Dit grapje kost hem €20.000 (de verarming). De woning van Willem stijgt hierdoor in waarde met €15.000. In dit geval kan op grond van de ongerechtvaardigde verrijking maximaal €15.000 van Willem gevorderd worden. De verbouwing heeft weliswaar meer gekost (€20.000), maar het heeft Willem maar €15.000 opgeleverd. Er kan dus niet meer dan €15.000 van Willem worden gevorderd (grens 1, zie hierboven).

Stel, de verbouwing kost slechts €10.000, maar het huis wordt hierdoor €30.000 meer waard. Dan kan Klaas slechts €10.000 van Willem vorderen. De schade is immers maar €10.000, ondanks het feit dat Willem veel meer geld

Week 6

De onrechtmatige daad

Introductie

De onrechtmatige daad is naast de overeenkomst zonder twijfel de belangrijkste bron van de verbintenis. De onrechtmatige daad komt uitgebreid terug in de Lawbooks samenvatting dus we kunnen in dit document weinig aanvullingen geven op dit leerstuk. We volstaan daarom met het geven van een stappenplan van de onrechtmatige daad waarin alle vereisten die vervuld moeten worden de revue passeren. Dit stappenplan is ook terug te vinden in de samenvattingen op blz. 8. Voordat we het stappenplan behandelen willen we eerst een kort voorbeeldje geven van een onrechtmatige daad.

Voorbeeld Klaas gaat op visite bij Willem. De heren drinken wat maar Klaas kan eigenlijk helemaal niet zo goed tegen alcohol. Hij stoot een vaas om en deze valt stuk op de grond. Willem baalt hiervan, want het was een best dure vaas. Willem spreekt Klaas tot vergoeding van de schade aan op grond van de onrechtmatige daad (art. 6:162 BW).

Dit was een simpel voorbeeld. De onrechtmatige daad kan zich op veel verschillende manieren voordoen. Denk hierbij aan de voorbeelden uit de **voorgeschreven jurisprudentie**:

- **Kelderluik:** Hier was er sprake van gevaarzetting. Iemand liet in een café een kelderluik openstaan waarin een klant viel en ernstig gewond raakte. De Hoge Raad geeft in dit arrest vier criteria waarmee beoordeeld kan worden of sprake is van gevaarzettend gedrag.
- **Zutphense Waterleiding:** Een leiding boven een pakhuis was gesprongen en de opgeslagen goederen raakten door het water beschadigd. De schade had kunnen worden beperkt mits de waterkraan werd dichtgedraaid. De waterkraan bevond zich in de woning boven het pakhuis, maar de bewoner weigerde iedere vorm van medewerking, waardoor de schade groter werd. **LET OP:** Dit is een oud arrest waardoor de bewoner niet aansprakelijk gesteld kon worden op grond van de onrechtmatige daad: het leerstuk bestond toen immers nog niet!
- **Lindenbaum/Cohen:** In deze zaak oordeelde de Hoge Raad dat bedrijfsspionage kan resulteren in een onrechtmatige daad. De Hoge Raad formuleerde in dit arrest voor het eerst dat er ook sprake kan zijn van

een onrechtmatige daad indien de gedraging in strijd is met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt (zie punt c onder 1 in het stappenplan op de volgende pagina).

Stappenplan onrechtmatige daad

Wil sprake zijn van een onrechtmatige daad, dan moet aan vijf voorwaarden worden voldaan. Vier van deze voorwaarden staan in art. 6:162 BW (de onrechtmatige daad). De vijfde voorwaarde staat in art. 6:163 BW en betreft de relativiteit, waarover zometeen meer. Als we alles in een schema plaatsen zien de voorwaarden van de onrechtmatige daad er als volgt uit (de hoofdvoorwaarden zijn groen gemarkeerd):

1. Er moet sprake zijn van een **onrechtmatige daad**: hiervan is niet alleen sprake indien iemand een gedraging verricht. Er kan ook sprake zijn van een onrechtmatige daad wanneer iemand juist iets nalaat om te doen. De wet onderscheidt hier drie categorieën gedragingen, met inbegrip van 'nalaten', die onrechtmatig zijn:
 - a. Inbreuk op een **subjectief recht**: bijvoorbeeld het beschadigen van iemands eigendom.
 - b. Strijd met de **wettelijke plicht**: als je in strijd handelt met een gebods- of verbodsbepaling kan dat ook een onrechtmatige daad opleveren. Dat betekent dat alle handelingen die krachtens het strafrecht strafbaar zijn, ook een onrechtmatige daad kunnen zijn in de zin van art. 6:162 BW.
 - c. Strijd met hetgeen volgens **ongeschreven recht** in het maatschappelijk verkeer betaamt: Dit is als het ware een restcategorie die zijn intrede heeft gedaan in de Nederlandse rechtsorde met de zaak 'Lindenbaum-Cohen'. Deze categorie valt weer uiteen in twee groepen:
 - i. Het scheppen of in stand houden van voor anderen of andermans goederen gevaarlijke situaties (zie het arrest *Kelderluik* voor de aanvullende criteria);
 - ii. Het niet voldoende rekening houden met andermans belangen.
2. Een tweede vereiste is dat de daad aan de dader moet kunnen worden **toegerekend** (art. 6:162 lid 3 BW). Ook hier kent de wet drie varianten waarop de daad kan worden toegerekend:
 - a. De dader heeft schuld aan de daad: het gaat hier om verwijtbaarheid;

- b. De oorzaak van de daad komt op grond van de wet voor zijn rekening;
 - c. De oorzaak van de daad komt op grond van de in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening.
3. Vervolgens moet er ook **schade** zijn: er kan een onderscheid gemaakt worden tussen twee soorten schade:
- a. **Vermogensschade** (art. 6:96 BW): Dit is schade die op geld waardeerbaar is. Bijvoorbeeld de kosten om een gesloopte fiets te repareren of te vervangen.
 - b. **Immateriële schade** (art. 6:106 BW): Dit wordt ook wel de vergoeding van smartengeld genoemd. Denk hierbij aan de schade die je krijgt voor lichamelijk letsel of belediging. Verwacht in Nederland echter geen Amerikaanse taferelen waar miljoenen worden uitgekeerd. Zie ook lid 1 van art. 6:106 BW. Sinds 2019 is de vergoeding voor affectieschade in Nederland ook mogelijk en dat is best een bijzondere ontwikkeling. Voorts moet je weten dat de rechter de schadevergoeding die de benadeelde ontvangt onder bepaalde voorwaarden kan matigen of limiteren. Dit zal bijvoorbeeld het geval zijn indien het slachtoffer deels schuldig is aan zijn schade.
4. Er moet **causaal verband** zijn tussen de onrechtmatige gedraging en de schade. Met andere woorden: de gedraging moet de schade hebben veroorzaakt. Zie in dit verband ook art. 6:99 BW.
5. Tot slot moet er voldaan zijn aan de **relativiteitsvereiste** van art. 6:163 BW. Dat betekent dat de geschreven of ongeschreven norm die geschonden is, de strekking heeft om het belang van de benadeelde te beschermen. Let wel, indien het bij punt 1 gaat om c (strijd met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt) dient de relativiteitsvereiste niet expliciet behandeld te worden. De relativiteit zit hier als het ware in de ongeschreven norm ingebakken.

Tip van Lawbooks Als je een vraag krijgt over de onrechtmatige daad, is de kans groot dat je een zaak krijgt over gevaarstelling. Deze vorm van is immers het lastigst om uit te werken het stelt je kennis op de proef. Noem hier ook altijd het arrest Kelderluik en behandel de vier criteria. Zie voor meer informatie ook de Lawbooks samenvatting.

Week7

Groepsaansprakelijkheid (en meer)

Introductie

In week 6 hebben we kennisgemaakt met de onrechtmatige daad. Op grond van de onrechtmatige daad kan een persoon aansprakelijk worden gehouden voor zijn eigen handelen. Een persoon kan echter ook aansprakelijk zijn voor het gedrag van anderen. Ook kan een groep als geheel een onrechtmatige daad verrichten. Deze week staan we stil bij deze 'andere' vormen van aansprakelijkheid dan die uit eigen handeling. We beginnen zometeen met de bespreking van de groepsaansprakelijkheid. Daarna gaan we door met de bespreking van de aansprakelijkheid voor personen, dieren en zaken. Tot slot zal er nog kort iets gezegd worden over de productaansprakelijkheid.

Groepsaansprakelijkheid

Indien men zich in een groep bevindt waarvan een persoon onrechtmatig schade toebrengt en gezegd kan worden dat de kans op schade de groepsleden had behoren te weerhouden van deelname aan die groep, dan is ieder toerekenbaar groepslid voor het geheel aansprakelijk (art. 6:166 lid 1 BW). Dit artikel is opgenomen om civiele aansprakelijkstelling te vergemakkelijken in geval van gewelddadige groeps-demonstraties of groepsvandalisme. Wat houdt de **groepsaansprakelijkheid** precies in? We geven weer een pakkend voorbeeld.

Tip van Lawbooks Klaas, Ajax-supporter in hart en nieren, besluit om met een groep jongeren na een teleurstellende voetbalwedstrijd Amsterdam onveilig te maken. De groep gooit schreeuwend en vloekend stenen naar een paar grachtenpanden. Klaas vindt het wel mooi en doet gezellig mee, maar hijzelf gooit geen stenen. Dat vindt hij een beetje lullig voor de bewoners van de mooie panden. Na een kwartier komt de politie aan. De gewelddadige groep weet te ontsnappen, maar Klaas wordt opgepakt. Hij wordt voor de schade aansprakelijk gehouden op grond van art. 6:166 lid 1 BW. Klaas beweert zelf geen stenen te hebben gegooid, maar deze vlieger gaat niet op. Hij moet zelf de schade vergoeden. Zelf kan hij wel proberen te schade te verhalen op de jongeren die daadwerkelijk de stenen hebben gegooid (art. 6:166 lid 2 BW).

Wie art. 6:166 BW kritisch leest ziet dat aan drie vereisten moet zijn voldaan:

1. Tenminste één lid van de groep moet onrechtmatig schade toebrengen. Met andere woorden: hij moet een onrechtmatige daad hebben begaan in de zin van art. 6:162 BW. Dat betekent dat wederom aan de vijf vereisten van de onrechtmatige daad moet zijn voldaan;
2. De kans op het aanbrengen van de schade had het aangesproken groepslid van zijn gedragingen in groepsverband behoren te weerhouden.
3. Deze gedragingen zijn het aangesproken groepslid toe te rekenen.

Als we teruggrijpen op het voorbeeld kunnen we concluderen dat aan de reeds genoemde drie vereisten is voldaan. Er is immers sprake van een onrechtmatige daad (iemand uit de groep heeft schade aangericht door stenen te gooien naar huizen. We gaan er voor het gemak even van uit dat aan de vijf vereisten van art. 6:162 en art. 6:163 BW is voldaan) daarnaast was Klaas bewust van de schade en had hij zich dienen te weerhouden van zijn gedragingen in groepsverband. Voorts zijn de gedragingen aan hem toerekenbaar.

Tip van Lawbooks Zie eventueel het boek op pagina 401 en verder voor een paar pakkende voorbeelden over de groepsaansprakelijkheid. In deze voorbeelden wordt ook duidelijk wanneer aan het tweede vereiste wordt

Aansprakelijkheid voor personen, zaken en dieren

Een persoon kan zoals gezegd ook aansprakelijk zijn voor het gedrag van anderen of voor zaken en dieren. De hoedanigheid (ook wel 'kwaliteit' genoemd) van de aangesproken persoon is hierbij beslissend. Men spreekt daarom ook wel van **kwalitatieve aansprakelijkheden**. Zometeen zullen de volgende kwalitatieve aansprakelijkheden de revue passeren:

- De aansprakelijkheid van ouders voor diens **kinderen** (art. 6:164 en 6:169 BW);
- De aansprakelijkheid van de werkgever voor zijn **ondergeschikten** (art. 6:170 BW);
- De aansprakelijkheid van de werkgever/opdrachtgever voor fouten van **niet-ondergeschikten** (art. 6:171 BW); en
- De aansprakelijkheid van de bezitter voor schade door **dieren** (art. 6:179 BW).

Er bestaan ook andere kwalitatieve aansprakelijkheden maar deze komen doorgaans nooit terug op het tentamen. Denk hierbij aan de aansprakelijkheid voor gevaarlijke stoffen (art. 6:175 – art. 6:178 BW) of de aansprakelijkheid voor roerende zaken (art. 6:173 BW) en de aansprakelijkheid voor opstallen (art. 6:174 BW). Zie voor meer informatie de Lawbooks samenvattingen.

Kinderen

Wat betreft kinderen, kunnen we drie ‘soorten’ kinderen onderscheiden:

1. **Kinderen tot en met 13 jaar:** Art. 6:164 BW verhindert dat een benadeelde een kind beneden de 14 jaar kan aanspreken op grond van een onrechtmatige daad. Om de benadeelde toch tegemoet te komen, biedt art. 6:169 lid 1 BW uitkomst. Art. 6:169 lid 1 BW geldt dus voor kinderen van 13 jaar en jonger en stelt de ouders (of voogd) van het kind aansprakelijk.
2. **Kinderen die 14 jaar of 15 jaar oud zijn:** Zie hiervoor art. 6:169 lid 2 BW. Voor deze groep is de ouder (of de voogd) van het kind aansprakelijk, tenzij hem niet kan worden verweten dat hij de gedraging van het kind niet heeft belet.
3. **Kinderen die 16 jaar en ouder zijn:** Deze groep kan gewoon zelf aansprakelijk worden gehouden op grond van art. 6:162 BW.

We plaatsen bij de eerste twee punten nog een aantal opmerkingen.

Ad 1.

Lees art. 6:169 lid 1 BW kritisch door: *‘Voor schade aan een derde toegebracht door een als een doen te beschouwen gedraging van een kind dat nog niet de leeftijd van veertien jaren heeft bereikt en aan wie deze gedraging als een onrechtmatige daad zou kunnen worden toegerekend als zijn leeftijd daaraan niet in de weg zou staan, is degene die het ouderlijk gezag of de voogdij over het kind uitoefent, aansprakelijk’.*

Uit deze bepaling volgt dat een ouder van een kind niet altijd per definitie aansprakelijk is! Er moet altijd aan twee vereisten worden voldaan:

1. Het gedrag van het kind moet een onrechtmatige daad opleveren in de zin van art. 6:162 BW.
2. Het gedrag van het kind moet aangemerkt worden als een ‘doen’. Een ‘nalaten’ of ‘niet-doen’ is onvoldoende.

Ad 2.

Voor kinderen van 14 jaar en 15 jaar geldt een dubbele schuldaansprakelijkheid:

1. De kinderen zijn zelf aansprakelijk op grond van art. 6:162 BW.

2. De ouders zijn kwalitatief aansprakelijk op grond van art. 6:169 lid 2 BW. Voor de ouders geldt een omgekeerde bewijslast. Dat betekent dat hun schuld per definitie wordt aangenomen, tenzij zij kunnen aantonen dat hen niet kan worden verweten dat zij de gedraging van hun kind niet hebben belet.

Ondergeschikten

Art. 6:170 lid 1 BW legt een kwalitatieve aansprakelijkheid op degene van wie een ondergeschikte tegenover een derde een onrechtmatige daad pleegt. Er moet eerst wel aan enkele vereisten zijn voldaan:

1. Er moet een **ondergeschiktheidsverhouding** bestaan.
2. Er moet een fout gemaakt zijn door de **ondergeschikte**.
3. De **kans op de fout is door de opdracht vergroot**.
4. Degene voor wie de ondergeschikte werkt moet **zeggenschap** hebben over de gedragingen van de ondergeschikte.

Indien een ondergeschikte een onrechtmatige daad pleegt, kan de benadeelde twee personen aanspreken:

1. De ondergeschikte op grond van art. 6:162 BW; en
2. De werkgever op grond van art. 6:170 BW.

Uit art 6:102 BW volgt dat wanneer op twee of meer personen een verplichting tot het vergoeden van dezelfde schade rust, zij hoofdelijk (voor het geheel dus) verbonden zijn. Kortom, de benadeelde kan voor het gehele bedrag vorderen van de ondergeschikte of van de werkgever. Wie zal uiteindelijk de schade moeten dragen? Indien de benadeelde de ondergeschikte aanspreekt, heeft hij krachtens art. 6:170 lid 2 BW regres op zijn werkgever. Kortom, de ondergeschikte mag de schade weer verhalen op zijn werkgever. Spreekt de benadeelde de werkgever direct aan? Dan kan hij zich niet verhalen op de ondergeschikte, tenzij sprake is van opzet of van bewuste roekeloosheid (art. 7:661 BW).

Tip van Lawbooks Om een lang verhaal kort te maken: de werkgever zal altijd de schade die de ondergeschikte veroorzaakt heeft direct of indirect moeten betalen, tenzij de ondergeschikte opzettelijk of bewust roekeloos heeft gehandeld.

Niet-ondergeschikten

Art. 6:171 BW vestigt een kwalitatieve aansprakelijkheid op degene die niet-ondergeschikten werkzaamheden ter uitoefening van zijn bedrijf laat verrichten, voor de door hen daarbij begane fouten. De vereisten voor aansprakelijkheid op grond van art. 6:171 BW zijn:

1. Het moet gaan om een **fout van de niet-ondergeschikte**;
2. De opdracht van de niet-ondergeschikte moet zijn verricht **ter uitoefening van het bedrijf** van de opdrachtgever; en
3. De fout moet ontstaan zijn bij de **uitvoering van die werkzaamheden**.

Ad 2.

Vereiste nummer 2 (ter uitoefening van het bedrijf) vraagt hier om een extra toelichting. In het voorgeschreven arrest *Delfland/De Stoeterij* heeft de Hoge Raad uitgelegd dat de woorden 'ter uitoefening van het bedrijf' een belangrijke beperking inhouden. Aansprakelijkheid voor onrechtmatig handelen van een niet-ondergeschikte opdrachtnemer bestaat alleen indien het gaat om werkzaamheden die een opdrachtgever ter uitoefening van zijn bedrijf door die opdrachtnemer doet verrichten.

Met andere woorden: aansprakelijkheid bestaat alleen indien is deelgenomen aan de bedrijfsuitoefening van de opdrachtgever zelf. Het handelen van de niet-ondergeschikte moet als het ware zodanig met de bedrijfsuitoefening van de opdrachtgever verweven zijn, dat zij vanuit de benadeelde gezien, geschiedt ter uitvoering van één en dezelfde onderneming. De benadeelde moet dus denken dat het allemaal één onderneming is (terwijl dat in werkelijkheid dus niet zo is).

Aansprakelijkheid voor dieren

De aansprakelijkheid voor dieren wordt besproken in art. 6:179 BW. Deze rust op de bezitter en wordt begrensd door een zogenaamde 'tenzij-formule'. We lopen de vereisten voor aansprakelijkheid op grond van art. 6:179 BW af:

1. Er moet sprake zijn van een **bezitter**. De bezitter is in beginsel aansprakelijk voor zijn dier. Dit is echter anders als hij op grond van art. 3:117 BW het 'eigendom' van het dier heeft prijsgegeven, of als het beest is ontsnapt en verwilderd (art. 5:19 BW).
2. Er moet sprake zijn van een **dier**: Onder dier moet worden verstaan: door mensen gehouden beesten, zoals honden en koeien.
3. Er moet sprake zijn van **schade**; en
4. De schade moet zelfstandig door het dier worden aangericht. We lichten dit punt toe met een voorbeeld.

Tip van Lawbooks Schnitzel, de hond van Klaas, valt Willem aan op commando van Klaas. In dit geval is Klaas aansprakelijk op grond van art. 6:162 BW. Hij had het beest immers in zijn macht. Als Schnitzel echter op eigen initiatief denkt, 'laat ik Willem eens bijten', dan is Klaas pas aansprakelijk op grond van art. 6:179 BW.

De uitzondering

Art. 6:179 BW heeft ook een **uitzondering**: *'...tenzij aansprakelijkheid op grond van de vorige afdeling zou hebben ontbroken indien hij de gedraging van het dier waardoor de schade werd toegebracht, in zijn macht zou hebben gehad'*. Men kan uit deze bepaling concluderen dat de bezitter alleen aansprakelijk is voor onberekenbare gedragingen van dieren, en niet voor hun gebreken. Dit zien we ook terug in het arrest *Zeug Geel-113*, waar een besmet varken ontsnapt en andere varkens van een andere boer ziek maakt. Het overdragen van een bepaalde ziekte valt niet onder dit artikel.

Productaansprakelijkheid

Art. 6:185 BW roept een risicoaansprakelijkheid voor producten in het leven. Wat onder producten verstaan moet worden, vindt men in art. 6:187 lid 1 BW. Volgens art. 6:185 lid 1 BW is een producent aansprakelijk als schade wordt berokkend door een gebrek in het product. Art. 6:186 lid 1 BW geeft aan wanneer een product gebrekkig is. Art. 6:186 lid 2 BW geeft aan dat innovatie niet zorgt voor een gebrekkig ouder product. Art. 6:185 lid 1 BW geeft enkele gevallen waarin de producent niet aansprakelijk is voor schade die wordt veroorzaakt door zijn product. Op hem rust echter wel de bewijslast en stelplicht.

Week 8

Schade & Causaal verband

Introductie

In deze laatste week gaan we ons verdiepen in afdeling 6.1.10 BW (art. 6:95 e.v. BW). Daar zijn verschillende onderwerpen geregeld die betrekking hebben op de schade (vandaar ook de naam van de afdeling: Wettelijke verplichtingen tot schadevergoeding). Denk hierbij aan onderwerpen zoals de soorten schade, de begroting van de schade, het causaal verband, de voordeeltorekening, de eigen schuld, schade bij letsel en overlijden en natuurlijk de matiging en limitering. Veel van de zojuist genoemde onderwerpen zullen deze week de revue passeren. De focus ligt echter wel sterk op:

1. Het **causaal verband**; en
2. De **eigen schuld**.

We beginnen zometeen met een bespreking van het begrip schade. Daarna zullen we stilstaan bij het causaal verband. De eigen schuld zal hier slechts kort worden aangestipt. Voor meer informatie over de eigen schuld en voor sommige andere onderwerpen (zoals schade bij overlijden en affectieschade) verwijzen wij naar de Lawbooks samenvattingen.

Schade

De wet geeft geen definitie van het begrip **schade**. Art. 6:95 BW geeft wel aan welke schade wordt vergoed:

1. Vermogensschade;
2. Ander nadeel (denk hierbij aan immateriële schade in de zin van art. 6:106 BW).

De wet geeft de rechter wat betreft de wijze van begroting een grote mate van vrijheid: Hij mag de schade begroten op de wijze die het meest met de aard ervan in overeenstemming is (art. 6:97 BW). Art. 6:104 BW is een uitwerking van art. 6:107 BW en geeft de rechter een discretionaire bevoegdheid de schade van de benadeelde te begroten op de winst die de veroorzaker heeft genoten als gevolg van zijn (onrechtmatig) handelen. Art. 6:105 lid 1 BW geeft een regeling voor de begroting van nog niet ingetreden schade.

Causaal verband

Het causaal verband betreft het verband tussen de oorzaak (de onrechtmatige handeling) en het gevolg (de schade). Het leerstuk van de causaliteit valt uiteen in twee fases:

1. De **vestigingsfase**: In deze fase wordt gekeken of sprake is van een *conditio sine qua non*-verband op grond van art. 6:162 BW (let hierbij op het woordje 'dientengevolge'). Vereist is dat de onrechtmatige gedraging een voorwaarde is zonder welke de ingetreden schade niet zou zijn ontstaan.
2. De **omvangsfase**: Deze fase komt terug in art. 6:98 BW. In deze fase gaat het om de vraag welke schadeposten daadwerkelijk voor vergoeding in aanmerking dienen te komen. Art. 6:98 BW hangt de leer aan van de toerekening naar redelijkheid. Dat betekent dat één enkel criterium niet bepalend is voor de vraag of een schadepost moet worden toegerekend. De rechter moet aan de hand van een aantal factoren tot een oplossing komen en heeft hier dus een grote mate van vrijheid (**multifactor-benadering**). De wet noemt de aard van de schade (de soort schade: personenschade, zaakschade etc.) en de aard van de aansprakelijkheid (de grondslag van de aansprakelijkheid: wettelijke, contractuele of schuldaansprakelijkheid?).

Eigen schuld

Volgens art. 6:101 BW (de **eigen schuld**) wordt de vergoedingsplicht van de laedens (de veroorzaker) verminderd door de schade over de benadeelde en de vergoedingsplichtige te verdelen in evenredigheid met de mate waarin de aan ieder toe te rekenen omstandigheden tot de schade hebben bijgedragen. Vervolgens kan een zogenaamde billijkheidscorrectie worden toegepast. Je dient dus, indien de benadeelde heeft bijgedragen aan de schade, twee stappen te zetten:

1. Je maakt een zogenaamde causale verdeling. Hierbij kijk je welk gedeelte van de schade door de laedens is veroorzaakt en welk gedeelte door de benadeelde zelf (dit is de primaire maatstaf).
2. Je past de billijkheidscorrectie toe (dit is de secundaire maatstaf).

Voordeelstoerekening

De **voordeelstoerekening** komt terug in art. 6:100 BW. Deze bepaling geeft kortgezegd aan dat, indien de schadeveroorzakende gebeurtenis niet alleen nadelen maar ook voordelen heeft opgeleverd, hier rekening mee gehouden

moet worden. Daarbij geldt wel de beperking dat de verrekening slechts dient te geschieden *'voor zover dit redelijk is'*.

Matiging en limitering

De **matiging** komt aan bod in art. 6:106 BW. De **limitering** is opgenomen in art. 6:110 BW. Het doel van matiging en limitering is hetzelfde (het beperken van de schadevergoeding), maar er is een verschil tussen wie de het oplegt. Matiging wordt opgelegd door de rechter, terwijl limitering door de wetgever opgelegd wordt in de vorm van een AMvB.

Maak kennis met Lawbooks

Wie zijn wij?

Lawbooks is het initiatief van een groep gemotiveerde juristen die ruimte zag voor verbetering. Wij leggen ons volledig toe op de vervaardiging van studie-ondersteunende lesmaterialen voor Rechtsgeleerdheid. Door deze unieke specialisatie heb je altijd gegarandeerd de beste kwaliteit. De zorg die Lawbooks heeft voor haar producten komt terug in elk detail: van de pagina-indeling tot het gekozen lettertype. Elk boekje is maatwerk. Daarnaast worden onze samenvattingen en oefenpakketten elk jaar grondig herzien, waardoor elk boekje altijd up-to-date is. Door te kiezen voor Lawbooks investeer je in jezelf.

Wat doen wij?

Lawbooks heeft in de afgelopen 9 jaar al duizenden studenten voorzien van de beste samenvattingen en oefenpakketten. Daarnaast werken we samen met verschillende faculteitsverenigingen en partners om onze kwaliteit te waarborgen. Door te kiezen voor de kwalitatief hoogstaande producten van Lawbooks ga je zelfverzekerd het tentamen in.

Al duizenden studenten gingen je voor!

Begonnen in Utrecht.
Verkrijgbaar door heel Nederland.

www.Lawbooks.nl